

**МІЖНАРОДНІ РЕРІХІВСЬКІ ЧИТАННЯ:
“ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТЕКСТУ І КУЛЬТУРИ
ДАВНЬОЇ І СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІНДІЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ”
(Москва, 14–16 грудня 2015 р.)**

Міжнародні наукові Реріхівські читання на честь Юрія Реріха (1902–1960) при Меморіальному кабінеті вченого в Інституті сходознавства РАН (Москва) відбуваються з 1961 р. Спрямованість досліджень, що пропонуються увазі слухачів на читаннях і для публікації у збірниках за їхніми підсумками, зберігає і розвиває ті проекти, що їх задумував здійснити сам Ю. Реріх. Відповідним чином визначається й тематика читань, як-от у зазначених читаннях: “Проблеми формування тексту і культури давньої і середньовічної Індії та Центральної Азії”.

Читання відкрив директор Інституту сходознавства РАН Валерій Андросов, буддолог, історик, фахівець з давньоіндійського буддизму. Участь у роботі читань брали науковці та викладачі наукових установ і вищих навчальних закладів Росії, Ірландії, Непалу, України. Були представлені: Інститут країн Азії та Африки при МДУ (ИСАА МГУ), Московський державний університет (МГУ), Інститут світової літератури (ИМЛИ РАН), Інститут сходознавства РАН (ИВ РАН), Санкт-Петербурзький державний університет (СПбГУ), Інститут сходознавства НАН України (ІС НАНУ), Російський державний гуманітарний університет (РГГУ), Університет Ольстера в Пів. Ірландії, Державний інститут мистецтвознавства (ГИИ), Міжнародний центр Реріхів (МЦР), Інститут історії природознавства і техніки ім. С. І. Вавилова (ИИЕиТ), Інститут етнографії й антропології (ИЭА РАН), Центр індологічних досліджень Інституту сходознавства РАН (ЦИИ ИВ РАН). За три дні роботи читань учасники заслухали 32 доповіді, що стосувалися як постаті Юрія Реріха, так і заявленої тематики читань.

Три доповіді презентували постать Юрія Реріха як небайдужого дослідника і вченого (А. М. Шустова (ЦИИ ИВ РАН), “Юрий Рерих и буддийский храм в Санкт-Петербурге”; О. Д. Огнева (ІС НАНУ), “Белый Старец. Танка из коллекции Кабинета Юрия Рериха (ИВ РАН, Москва)”; Д. И. Жутаев (ИВ РАН), “Неизвестный иллюстрированный манускрипт из Непала из собрания Кабинета Ю. Н. Рериха Института востоковедения РАН”).

Слід відзначити, що цього разу за змістом на читаннях домінували доповіді, пов’язані з індологічною тематикою. Розглядалися питання, що стосувались давньоіндійської літератури, драми, поезії (Ю. М. Алиханова (ИСАА МГУ), “Проблемы датировки трактата Бхамахи и пути ее решения”; А. Г. Гурия (ИСАА МГУ), «Стиль кавья в двух описаниях спящего гарема – в “Рамаяне” и в “Жизни Будды” Ашвагоши»; Н. Р. Лидова (ИМЛИ РАН), “Язык жреца – язык поэта. О сакральности речи в древнейших формах санскритской драмы”; С. С. Тавастшерна (СПбГУ), “О брахманических этимологиях”; Д. С. Шапошникова (МГУ), “Образ Сомы в ведийской и эпической традиции”). Не залишилися поза увагою літературні процеси, що відбувалися в поетичній творчості інших народів Індії (А. М. Дубянский (ИСАА МГУ), “Образ потока в тамильской поэзии”; С. О. Цветкова (СПбГУ), “Проповедь

Кабира: некоторые особенности языка и стиля»). Єдиним винятком з домінуючої індійської тематики стала доповідь, присвячена тибетській середньовічній поезії (А. К. Васильев (МГУ), «Дидактика и символика в тибетской литературе (на примере “Песни о роге яка” из собрания “Сто тысяч песен Миларепа”)»).

Доповіді, що з'ясовували релігійну і філософську специфіку індійської думки, торкалися індійської тхеравади (Е. Г. Вырщиков (ИВ РАН), «О термине татхагата в палийском каноне»; А. В. Ложкина (МГУ), «Проблемы интерпретации концепции восьми опровержений в “Катхаватху”»), побутування буддійських текстів за межами Індії (Е. С. Лепехова (ИВ РАН), «Будда Вайрочана и космология “Аватамсака-сутры” в Японии»), взаємодії тантричного буддизму і шиваїзму (А. А. Мехакян (МЦР), «Социально-философские концепции Калачакратантры с некоторыми параллелями в кашмирском шиваизме»), межі між філософією і психологією (С. Ч. Офертас (ИВ РАН), «Воспоминание как основание для тождества “Я” в “Ишварапратья-бхиджня-вимаршини” Абхинавагупты»).

Не залишився поза увагою і внесок давньоіндійських вчених у розвиток науки, зокрема у становлення математичної термінології (Г. Г. Хмуркин (ИИЕТ РАН), «Об индийских названиях нуля»).

Символіко-сміслові навантаження образотворчого матеріалу аналізувалося в доповідях, присвячених різним видам мистецтв (Ю. С. Атманова (МГУ), «Могольская концепция богоизбранности и светоносности и ее визуальное воплощение»); Д. Н. Воробьева (ГИИ), «Интерпретация рельефа с изображением Дурги с музыкальными инструментами из буддийского пещерного храма Аурангабада»), структурі сюжету художнього твору (Е. А. Юдицкая (МГУ), «Рождение героя или сакрального персонажа в индийской повествовательной традиции (к интерпретации композиции “Сон Майи”)»), обрядовості, пов'язаній зі створенням зображенням (Е. В. Тюлина (ИВ РАН), «Обряд освящения статуи (адхивасана) и его роль в текстах по строительству (вастувидье) в пуранах»).

Етнографічну складову презентували виступи, в яких йшлося про особливості танцювальних вистав у різних штатах Індії (С. И. Рыжакова (ИЭА РАН), «Санскритизация перформанса: преобразования традиций Vhūta-kolam (Тулунаду) и Chhau (Орисса)»), характеристику змін у суспільстві домусульманської Індії (Т. П. Селиванова (СПбГУ), «Изменение межкастовых взаимоотношений в домусульманском Кашмире»), структуру родоплемінних відносин туркменів (В. В. Тишин (ИВ РАН), «“Торговцы” или “богачи”? К истории племенного подразделения байат»), персонажів непальського пантеону (К. П. Шрестха (ИВ РАН), «Наги как персонажи непальских легенд»).

Частина доповідей була присвячена дослідженню крос-культурних контактів (Н. В. Александрова (РГГУ), «Сакральная география Бодхгаи и текстовая традиция»; В. В. Вертоградова (ИВ РАН), «От Индии до Кара-тепе: к типологии древнеиндийского эпиграфического текста»; Ю. И. Дробышев (ИВ РАН), «Тюркский каган и сасанидский шаханшах: к вопросу об идеологических заимствованиях древних тюрков у иранцев»; И. А. Карышева (ИВ РАН), «Индийские гана в зеркале китайских гуа»; М. Фомін (Університет Ольстера, Півн. Ірландія), «Тема царського полювання (на матеріалі письмових пам'яток Індії та Ірландії)»; В. М. Яковлев, «Пути песенных текстов – переводы и примеры метафонии»).

За усталеною традицією розподіл на секції був відсутній, що мало свої певні переваги, бо давало можливість присутнім вислуховувати усіх доповідачів, бачити різноманітний образотворчий матеріал, що супроводжував майже кожному доповідь, брати активну участь в обговоренні почутого, яке відбувалося досить жваво, часом із виникненням гарячих дискусій. Головний тягар з підготовки і проведення

читань взяли на себе члени Наукової ради при Меморіальному кабінеті Юрія Реріха доктор філологічних наук Вікторія Вертоградова, учениця Юрія Реріха; кандидат філософських наук Станіслав Офертас; вірна сподвижниця читань Марія Юдіна. Передбачається також видання за матеріалами читань збірника наукових статей.

У черговий раз проведені читання підкреслили вагомий внесок Юрія Реріха не тільки у відновлення “класичної індології”, а й у зростання інтересу до неї в дослідників суміжних дисциплін. Як не жаль, але цього разу майже не було доповідей з монголістики та тибетології, дослідження в галузі яких поживалося з поверненням вченого на батьківщину.

О. Д. Огнева